

Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (otrā palāta)

2017. gada 20. septembrī *

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Patērētāju aizsardzība – Direktīva 93/13/EEK – Negodīgi noteikumi patērētāju līgumos – 3. panta 1. punkts un 4. panta 2. punkts – Līguma noteikumu negodīguma vērtējums – Ārvalsts valūtā izteikti patēriņa kredītligumi – Valūtas risks, ko pilnībā uzņemas patērētājs – Ievērojama no līguma izrietošo pušu tiesību un pienākumu nelīdzsvarotība – Brīdis, kurā ir vērtējama nelīdzsvarotība – “Vienkārša, skaidri saprotamā valodā” sastādītu noteikumu jēdziena nozīme – Bankas sniedzamās informācijas apjoms

Lieta C-186/16

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Curtea de Apel Oradea* (Oradjas Apelācijas tiesa, Rumānija) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2016. gada 3. martā un kas Tiesā reģistrēts 2016. gada 1. aprīlī, tiesvedībā

Ruxandra Paula Andriciuc u.c.

pret

Banca Românească SA.

TIESA (otrā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs M. Ilešičs [*M. Ilešić*], tiesneši A. Prehala [*A. Prechal*] (referente), A. Ross [*A. Rosas*], K. Toadere [*C. Toader*] un E. Jarašūns [*E. Jarašiūnas*],

ģenerālvokāts N. Vāls [*N. Wahl*],

sekretāre L. Karasko Marko [*L. Carrasco Marco*], administratore,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2017. gada 9. februāra tiesas sēdi,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza

- *Ruxandra Paula Andriciuc u.c.* vārdā – *G. Piperea, A. Dimitriu, L. Hagiu un C. Şuhan, avocaţi*,
- *Banca Românească SA* vārdā – *R. Radu Tureac, V. Rădoi un D. Nedea, avocaţi*,
- Rumānijas valdības vārdā – *R.-H. Radu*, kā arī *L. Liţu, M. Chicu un E. Gane*, pārstāvji,
- Polijas valdības vārdā – *B. Majczyna*, pārstāvis,
- Eiropas Komisijas vārdā – *C. Gheorghiu un G. Goddin*, kā arī *D. Roussanov*, pārstāvji,

* Tiesvedības valoda – rumāņu.

noklausījusies ģenerālvokāta secinājumus 2017. gada 27. aprīļa tiesas sēdē,
pasludina šo spriedumu.

Spriedums

- 1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt Padomes 1993. gada 5. aprīļa Direktīvas 93/13/EEK par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos (OV 1993, L 95, 29. lpp.) 3. panta 1. punktu un 4. panta 2. punktu.
- 2 Šis lūgums ir iesniegts tiesvedībā starp *Ruxandra Paula Andriciuc* un 68 citām personām un *Banca Românească SA* (turpmāk tekstā – “banka”) par tādu kredītlīgumos iekļautu noteikumu šķietamo negodīgumu, kuros it īpaši ir paredzēts, ka kredīti ir jāatmaksā tajā pašā ārvalsts valūtā, kādā tie ir tikuši piešķirti.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

- 3 Direktīvas 93/13 1. pantā ir paredzēts:

“1. Šīs direktīvas mērķis ir saskaņot dalībvalstu normatīvus un administratīvus aktus, kas attiecas uz negodīgiem noteikumiem līgumos, ko slēdz starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju.

2. Šī direktīva neattiecas uz līguma noteikumiem, kas ietver obligātas tiesību normas un to starptautisko konvenciju principus vai noteikumus, kam ir pievienojušās dalībvalstis vai Kopiena, īpaši transporta jomā.”
- 4 Saskaņā ar šīs direktīvas 3. panta 1. punktu:

“1. Līguma noteikumu, par kuru nebija atsevišķas apspriešanās, uzskata par negodīgu, ja, pretēji prasībai pēc godprātības, tas rada ievērojamu nelīdzsvarotību pušu tiesībās un pienākumos, kas izriet no līguma, un tas notiek par sliktu patērētājam.”
- 5 Minētās direktīvas 4. pants ir izteikts šādā redakcijā:

“1. Neskarot 7. pantu, līguma noteikuma negodīgumu novērtē, ņemot vērā preču vai pakalpojumu raksturu, attiecībā uz ko līgums noslēgts, un atsaucoties uz visiem apstākļiem līguma slēgšanas brīdī, kas ar to bijuši saistīti, kā arī visiem pārējiem līguma noteikumiem vai citu līgumu, no kā tas ir atkarīgs.

2. Noteikumu negodīguma novērtējums neattiecas ne uz līguma galvenā priekšmeta definīciju, ne arī ar [uz] cenas un atlīdzības atbilstīgumu pakalpojumiem vai precēm, kas par to saņemtas, ciktāl šie noteikumi ir vienkāršā, skaidri saprotamā valodā.”
- 6 Tās pašas direktīvas 5. pantā ir noteikts:

“Līgumos, kuros visi vai atsevišķi patērētājam piedāvāti noteikumi ir rakstveidā, šiem noteikumiem vienmēr jābūt sastādītiem vienkāršā, skaidri saprotamā valodā. [..]”

Rumānijas tiesības

- 7 *Cod Civil* [Civillkodeksa] redakcijā, kas bija spēkā līgumu, uz kuriem attiecas pamatlieta, noslēgšanas dienā, 1578. pantā bija noteikts:

“No naudas aizdevuma izrietošās saistības vienmēr ir tikai līgumā noteiktā summa.

Ja pirms maksājuma termiņa beigām notiek valūtu cenas pieaugums vai samazinājums, parādniekam ir jāatdod aizņemtā summa un viņam ir pienākums to atdot tikai tajā valūtā, kas valstī ir apgrozībā maksāšanas brīdī.”

Pamatlieta un prejudiciālie jautājumi

- 8 No lēmuma par prejudiciālu jautājumu uzdošanu izriet, ka laikposmā no 2007. līdz 2008. gadam, prasītāji pamatlietā, kuri savus ienākumus saņēma Rumānijas lejās (RON), ar banku noslēdza kredītlīgumus, kas bija izteikti Šveices frankos (CHF), nekustamo īpašumu iegādei, citu kredītu refinansēšanai vai personisko vajadzību apmierināšanai.
- 9 Saskaņā ar katra no šiem līgumiem 1. panta 2. punktu prasītājiem pamatlietā bija pienākums kredītu ikmēneša maksājumus veikt tajā pašā valūtā, kādā tie ir tikuši pielikti, proti, Šveices frankos, līdz ar to valūtas risks, kas ir saistīts ar ikmēneša maksājumu pieaugumu Rumānijas lejas maiņas kursa attiecībā pret Šveices franku samazinājuma gadījumā, bija pilnībā jāuzņemas viņiem. Turklāt šo līgumu attiecīgi 9. panta 1. punktā un 10. panta 3. punkta 9. apakšpunktā bija ietverti divi noteikumi, kuros bankai, pienākot ikmēneša maksājumu termiņam, vai gadījumā, ja aizņēmējs nepilda no minētajiem līgumiem izrietošos pienākumus, tika piešķirtas tiesības debetēt aizņēmēja kontu un vajadzības gadījumā veikt visu viņa kontā pieejamo likvidu līdzekļu konvertāciju līgumā paredzētajā valūtā atbilstoši bankas piemērotajam maiņas kursam dienā, kad tiek veikta minētā operācija. Piemērojot šos noteikumus, jebkādas atšķirības maiņas kursā sedza vienīgi aizņēmējs.
- 10 Kā norāda prasītāji pamatlietā, banka varēja paredzēt Šveices franka maiņas kursa attīstību un svārstības. Šajā ziņā valūtas risks esot bijis aprakstīts nepilnīgi, jo – pretēji citām ārvalstu valūtām, kas tiek izmantotas kā atsaucē valūtas aizdevumiem, – banka neesot paskaidrojusi, ka tas ievērojami svārstās attiecībā pret Rumānijas leju.
- 11 Vispārīgāk izsakoties, izklāsts esot ticis veikts neobjektīvi, izceļot šī veida produkta un izmantotās valūtas priekšrocības, bet neatklājot iespējamus riskus, ka arī lielo iespējamību, ka tie var īstenoties. Šajā kontekstā prasītāji pamatlietā apgalvo, ka tāpēc, ka viņi netika pārskatāmi informēti par šīm svārstībām, banka ir rīkojusies, pārkāpjot savu informēšanas, brīdināšanas un konsultēšanas pienākumu, kā arī savu pienākumu sastādīt līguma noteikumus vienkāršā, skaidri saprotamā valodā, lai katrs aizņēmējs varētu novērtēt saistību, kas izriet no viņa noslēgtā līguma, apjomu.
- 12 Uzskatīdami, ka noteikumi, kuros ir paredzēts, ka kredīti ir jāatmaksā Šveices frankos, uzliekot valūtas risku aizņēmējiem, ir negodīgi noteikumi, prasītāji pamatlietā vērsās *Tribunalul Bihor* (Bihoras tiesa, Rumānija) ar prasību, lūdzot šos noteikumus atcelt, kā arī piespriet bankai izdot jaunu maksājumu grafiku, paredzot aizdevumu konvertāciju Rumānijas lejās atbilstoši maiņas kursam, kas bija spēkā kredītlīgumu, uz kuriem attiecas pamatlieta, noslēgšanas brīdī.
- 13 Ar 2015. gada 30. aprīļa spriedumu *Tribunalul Bihor* (Bihoras tiesa) prasību noraidīja. Šī tiesa uzskatīja, ka noteikums, kurā ir paredzēts, ka kredīti ir jāatmaksā tajā pašā valūtā, kādā tie ir tikuši pielikti, nav negodīgs, lai gan par to nav notikusi apspriešanās ar aizņēmējiem.

- 14 Prasītāji pamatlietā par šo spriedumu iesniedza apelācijas sūdzību iesniedzējtiesā. Viņi apgalvo, ka ievērojamo nelīdzsvarotību pušu tiesībās un pienākumos ir izraisījis Rumānijas lejas vērtības samazinājums attiecībā pret Šveices franku pēc līguma noslēgšanas un ka Tiesa nekad nav paudusi nostāju par šāda satura jautājumu savos spriedumos saistībā ar Direktīvas 93/13 3. panta 1. punkta interpretāciju attiecībā uz jēdzienu “ievērojama nelīdzsvarotība”.
- 15 Iesniedzējtiesa vērš uzmanību uz to, ka šajā gadījumā kopš aizdevumu, uz kuriem attiecas pamatlīta, piešķiršanas, Šveices franka kurss ir ievērojami pieaudzis un ka prasītāji pamatlietā ir izjutuši šī pieauguma sekas. Tātad, kā norāda šī tiesa, ir jānoskaidro, vai saistībā ar informēšanas pienākumu, kas bankai bija kredītlīguma noslēgšanas brīdī, tai bija klienti jāinformē par iespējamo Šveices franka kursa pieaugumu vai samazinājumu nākotnē un vai līguma noteikumā, uz kuru attiecas pamatlīta, lai tas varētu tikt uzskatīts par sastādītu vienkāršā, skaidri saprotamā valodā Direktīvas 93/13 4. panta 2. punkta izpratnē, bija jānorāda arī visas iespējamās sekas, kas varētu ietekmēt aizņēmēja maksājamo cenu, tādas kā valūtas risks, kurš no tā varētu izrietēt.
- 16 Iesniedzējtiesa līdz ar to uzskata, ka ir nepieciešams skaidrojums attiecībā uz to, kā ir interpretējams Direktīvas 93/13 4. panta 2. punkts, kurā ir paredzēts izņēmums no negodīgu noteikumu pārbaudes pēc būtības mehānisma, kas ir paredzēts saistībā ar patērētāju aizsardzības sistēmu, kura ir īstenota ar šo direktīvu.
- 17 Šādos apstākļos *Curtea de Apel Oradea* (Oradjas Apelācijas tiesa, Rumānija) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:
- “1) Vai Direktīvas 93/13 3. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka ievērojama nelīdzsvarotība pušu tiesībās un pienākumos, kas izriet no līguma, ir jāvērtē, atsaucoties tikai uz līguma slēgšanas brīdi, vai tomēr tā attiecas arī uz gadījumu, kad, pildot periodiskas vai turpinātas izpildes līgumu, patērētāja pienākumu izpilde būtisku valūtas kursa izmaiņu dēļ ir kļuvusi pārāk apgrūtināša salīdzinājumā ar līguma noslēgšanas brīdi?
- 2) Vai ar līguma noteikuma skaidrību un saprotamību Direktīvas 93/13 4. panta 2. punkta izpratnē ir jāsaprot, ka šādam līguma noteikumam ir jāparedz tikai iemesli, uz kuriem pamatojoties līgumā tiek iekļauts minētais noteikums, un tā darbības mehānisms vai tomēr ir jāparedz arī visas tā iespējamās sekas, atkarībā no kurām var mainīties patērētāja maksātā cena, piemēram, valūtas kursa risks, un vai, ņemot vērā Direktīvu 93/13, var uzskatīt, ka bankas pienākums informēt klientu aizdevuma piešķiršanas brīdī attiecas tikai uz aizdevuma nosacījumiem, proti, procentiem, komisijas naudām, no aizdevuma ņēmēja prasītajām garantijām, un šādā pienākumā nevar tikt iekļauta iespējama ārvalsts valūtas vērtības palielināšanās vai samazināšanās?
- 3) Vai Direktīvas 93/13 4. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka frāzes “līguma galvenais priekšmets” un “cenas un atlīdzības atbilstīgums pakalpojumiem vai precēm, kas par to saņemtas” ietver ārvalsts valūtā noslēgtā aizdevuma līgumā starp komersantu un patērētāju iekļautu noteikumu, par ko nav veiktas individuālas pārrunas, un saskaņā ar kuru aizdevums būs jāatdod tajā pašā valūtā?”

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Par prejudiciālo jautājumu pieņemamību

- 18 Banka apstrīd prejudiciālo jautājumu pieņemamību. Iesniedzējtiesai, lai lemtu par pamatlītu, neesot vajadzīga Direktīvas 93/13 normu interpretācija, un katrā ziņā šajā jomā jau esot judikatūra, tāpēc attiecīgo tiesību normu interpretācija pašlaik esot skaidra. Turklāt jautājumi esot formulēti tā, ka ar tiem faktiski tiek lūgts individuāls risinājums nolūkā atrisināt konkrēto pamatlītu.

- 19 Šajā ziņā vispirms ir jāatgādina, ka saskaņā ar pastāvīgo Tiesas judikatūru saistībā ar LESD 267. pantā noteikto procedūru, kuras pamatā ir skaidra funkciju sadale starp valsts tiesām un Tiesu, tikai valsts tiesas kompetencē ir konstatēt un novērtēt pamatlietas faktus, kā arī interpretēt un piemērot valsts tiesības. Tāpat vienīgi valsts tiesa, kura izskata strīdu un kurai ir jāuzņemas atbildība par pieņemamo tiesas nolēmumu, ir tā, kurai, ņemot vērā lietas īpatnības, ir jāizvērtē gan tas, vai tās Tiesai uzdotie jautājumi ir vajadzīgi, gan tas, vai tie ir atbilstīgi. Līdz ar to, ja uzdotie jautājumi attiecas uz Savienības tiesību interpretāciju, Tiesai principā ir jālemj (spriedums, 2017. gada 26. janvāris, *Banco Primus*, C-421/14, EU:C:2017:60, 29. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 20 Saistībā ar sadarbības starp Tiesu un valsts tiesām instrumentu, kas izpaužas ar LESD 267. pantu noteiktajā procedūrā, uz jautājumiem par Savienības tiesībām attiecas atbilstības pieņēmums. Tiesa var atteikties lemt par valsts tiesas saskaņā ar LESD 267. pantu uzdotu prejudiciālu jautājumu tikai tad, ja it īpaši nav izpildītas Tiesas Reglamenta 94. pantā ietvertās prasības attiecībā uz lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu saturu vai ja ir acīmredzams, ka Savienības tiesību normas interpretācijai vai spēkā esamības vērtējumam, ko ir lūgusi valsts tiesa, nav nekādas saistības ar pamatlietas faktiskajiem apstākļiem vai priekšmetu, vai ja problēmai ir hipotētisks raksturs (spriedums, 2017. gada 28. marts, *Rosneft*, C-72/15, EU:C:2017:236, 50. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 21 Šajā gadījumā, pirmkārt, ir pietiekami atgādināt, ka pat tad, ja pastāv Tiesas judikatūra, kurā attiecīgais tiesību jautājums ir izspriests, valstu tiesām joprojām ir visas tiesības vērsties Tiesā, ja tās to uzskata par lietderīgu, un tas, ka Tiesa jau ir interpretējusi tiesību normas, kuru interpretācija tiek lūgta, neliedz Tiesai spriest no jauna (spriedums, 2014. gada 17. jūlijs, *Torresi*, C-58/13 un C-59/13, EU:C:2014:2088, 32. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).
- 22 Otrkārt, kaut arī vienīgi iesniedzējtiesas pienākums ir, ņemot vērā attiecīgās lietas apstākļus, pieņemt nolēmumu par šķietami negodīgo noteikumu kvalifikāciju, tomēr Tiesas kompetencē ir no Direktīvas 93/13 normām, šajā gadījumā no tās 3. panta 1. punkta un 4. panta 2. punkta, izsecināt kritērijus, ko valsts tiesa var piemērot vai kas tai ir jāpiemēro, izvērtējot līguma noteikumus no šo tiesību normu viedokļa (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2013. gada 21. marts, *RWE Vertrieb*, C-92/11, EU:C:2013:180, 48. punkts, un 2015. gada 23. aprīlis, *Van Hove*, C-96/14, EU:C:2015:262, 28. punkts).
- 23 Līdz ar to šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir pieņemams.

Par trešo jautājumu

- 24 Ar trešo jautājumu, uz kuru ir jāatbild vispirms, iesniedzējtiesa vaicā, vai Direktīvas 93/13 4. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka jēdzieni “līguma galvenais priekšmets” un “cenas un atlīdzības atbilstīgums pakalpojumiem vai precēm, kas par to saņemtas” minētās tiesību normas izpratnē ietver tādu noteikumu kā tas, uz kuru attiecas pamatliesa, kurš ir iekļauts tādā ārvalsts valūtā noslēgtā kreditlīgumā starp komersantu un patērētāju, par ko nav notikusi atsevišķa apspriešanās, un saskaņā ar kuru kredīts ir jāatmaksā tajā pašā valūtā.
- 25 Ievadā ir jāatgādina, ka apstāklis, ka valsts tiesa formas ziņā prejudiciālo jautājumu ir formulējusi, atsaucoties uz noteiktām Savienības tiesību normām, neliedz Tiesai norādīt šai tiesai visus interpretācijas elementus, kas var būt noderīgi tai izskatāmās lietas izspriešanā, neatkarīgi no tā, vai šī tiesa savu jautājumu formulējumā uz tiem ir vai nav atsaukusies (spriedumi, 2014. gada 10. septembris, *Kušionová*, C-34/13, EU:C:2014:2189, 71. punkts, kā arī 2017. gada 15. februāris, *W* un *V*, C-499/15, EU:C:2017:118, 45. punkts).
- 26 Šajā gadījumā savos rakstveida apsvērumos Rumānijas valdība un banka ir minējušas iespējamību, ka noteikums, uz kuru attiecas pamatliesa, vienīgi atspoguļo Rumānijas Civill kodeksa 1578. pantā nostiprināto naudas nominālās vērtības principu un tādējādi saskaņā ar Direktīvas 93/13 1. panta 2. punktu tās piemērošanas joma uz minēto noteikumu neattiecoties.

- 27 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka Direktīvas 93/13 1. panta 2. punktā ir noteikts izņēmums no tās piemērošanas jomas, kurš attiecas uz līgumu noteikumiem, kas atspoguļo obligātas tiesību normas (spriedums, 2014. gada 10. septembris, *Kušionová*, C-34/13, EU:C:2014:2189, 76. punkts, kā arī šajā nozīmē spriedums, 2013. gada 21. marts, *RWE Vertrieb*, C-92/11, EU:C:2013:180, 25. punkts).
- 28 Tiesa jau ir atzinusi, ka priekšnoteikums šim izņēmumam ir divu nosacījumu izpilde. Pirmkārt, līguma noteikumam ir jāatspoguļo tiesību norma, un, otrkārt, šai tiesību normai ir jābūt obligātai (spriedums, 2014. gada 10. septembris, *Kušionová*, C-34/13, EU:C:2014:2189, 78. punkts).
- 29 Lai konstatētu, vai līguma noteikums ir izslēgts no Direktīvas 93/13 piemērošanas jomas, valsts tiesai ir jāpārbauda, vai šis noteikums atspoguļo valsts tiesību normas, kas ir piemērojamas attiecībā uz līgumslēdzējam pusēm neatkarīgi no to izvēles, vai tiesību normas, kurām ir papildinošs raksturs un kuras līdz ar to ir piemērojamas automātiski, proti, ja šajā ziņā nav atšķirīgas vienošanās starp pusēm (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2013. gada 21. marts, *RWE Vertrieb*, C-92/11, EU:C:2013:180, 26. punkts, un 2014. gada 10. septembris, *Kušionová*, C-34/13, EU:C:2014:2189, 79. punkts).
- 30 Šajā gadījumā, kā ir norādīts ģenerālvokāta secinājumu 59. punktā, iesniedzējtiesai, ņemot vērā attiecīgo aizdevuma līgumu veidu, vispārējo sistēmu un noteikumus, kā arī to juridisko un faktisko kontekstu, ir jānovērtē, vai noteikums, uz kuru attiecas pamatlaieta un saskaņā ar kuru kredīts ir jāatmaksā tajā pašā valūtā, kādā tas ir piešķirts, atspoguļo obligātas valsts tiesību normas Direktīvas 93/13 1. panta 2. punkta izpratnē.
- 31 Veicot minētās vajadzīgās pārbaudes, valsts tiesai ir jāņem vērā, ka, ievērojot it īpaši minētās direktīvas mērķi, proti, patērētāju aizsardzību pret negodīgiem noteikumiem, kas ir iekļauti līgumos, kurus ar pēdējiem minētajiem ir noslēguši komersanti, tās pašas direktīvas 1. panta 2. punktā noteiktais izņēmums ir jāinterpretē šauri (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2014. gada 10. septembris, *Kušionová*, C-34/13, EU:C:2014:2189, 77. punkts).
- 32 Ja iesniedzējtiesai nāktos konstatēt, ka uz noteikumu, uz kuru attiecas pamatlaieta, minētais izņēmums nav attiecināms, tad tai būtu jāizvērtē, vai tas ir ietverts jēdzienos “līguma galvenais priekšmets” un “cenas un atlīdzības atbilstīgums pakalpojumiem vai precēm, kas par to saņemtas” Direktīvas 93/13 4. panta 2. punkta izpratnē.
- 33 Kaut gan ir taisnība, ka šis vērtējums, kā tika atgādināts šī sprieduma 22. punktā, ir jāveic vienīgi iesniedzējtiesai, tomēr Tiesai ir no minētās tiesību normas jāizsecina šajā vērtējumā piemērojamie kritēriji.
- 34 Šajā ziņā Tiesa ir atzinusi, ka Direktīvas 93/13 4. panta 2. punktā ir paredzēts izņēmums no negodīgo noteikumu pārbaudes pēc būtības mehānisma, kas ir paredzēts ar šo direktīvu ieviestās patērētāju tiesību aizsardzības sistēmas ietvaros, un ka tāpēc šī tiesību norma ir interpretējama šauri (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2014. gada 30. aprīlis, *Kásler un Káslerné Rábai*, C-26/13, EU:C:2014:282, 42. punkts, kā arī 2015. gada 23. aprīlis, *Van Hove*, C-96/14, EU:C:2015:262, 31. punkts). Turklāt Direktīvas 93/13 4. panta 2. punktā ietvertie formulējumi “līguma galvenais priekšmets” un “cenas un atlīdzības atbilstīgums pakalpojumiem vai precēm, kas par to saņemtas” principā visā Eiropas Savienībā ir interpretējami autonomi un vienveidīgi, ko ir jācenšas panākt, ņemot vērā šīs tiesību normas kontekstu un attiecīgā tiesiskā regulējuma mērķi (spriedums, 2015. gada 26. februāris, *Matei*, C-143/13, EU:C:2015:127, 50. punkts).
- 35 Saistībā ar to līguma noteikumu kategoriju, kuri ir ietverti jēdzienā “līguma galvenais priekšmets” Direktīvas 93/13 4. panta 2. punkta izpratnē, Tiesa ir atzinusi, ka šie noteikumi ir jāsaprot kā tie, kuros ir noteiktas šī līguma pamatsaistības un kuri kā tādi to raksturo (spriedumi, 2010. gada 3. jūnijs, *Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid*, C-484/08, EU:C:2010:309, 34. punkts, un 2015. gada 23. aprīlis, *Van Hove*, C-96/14, EU:C:2015:262, 33. punkts).

- 36 Turpretī noteikumi, kam ir papildinošs raksturs attiecībā pret noteikumiem, kuros ir definēta līgumisko attiecību būtība, jēdzienā “līguma galvenais priekšmets” minētās tiesību normas izpratnē nevar būt ietverti (spriedumi, 2014. gada 30. aprīlis, *Kásler un Káslerné Rábai*, C-26/13, EU:C:2014:282, 50. punkts, un 2015. gada 23. aprīlis, *Van Hove*, C-96/14, EU:C:2015:262, 33. punkts).
- 37 Šajā gadījumā šķiet, ka vairāki Tiesas rīcībā esošajos lietas materiālos norādīti apstākļi norāda, ka tāds noteikums kā tas, uz kuru attiecas pamatlaieta, kurš ir iekļauts starp komersantu un patērētāju ārvalsts valūtā noslēgtā kredītlīgumā, par kuru nav notikusi atsevišķa apspriešanās, un saskaņā ar kuru kredīts ir jāatmaksā tajā pašā valūtā, ir ietverts jēdzienā “līguma galvenais priekšmets” Direktīvas 93/13 4. panta 2. punkta izpratnē.
- 38 Šajā ziņā uzmanība ir jāvērs uz to, ka ar kredītlīgumu aizdevējs galvenokārt apņemas aizņēmēja rīcībā nodot noteiktu naudas summu, savukārt pēdējais minētais galvenokārt uzņemas atmaksāt šo summu – parasti ar procentiem – paredzētajos termiņos. Tātad šāda līguma pamatsaistības attiecas uz naudas summu, kas ir jādefinē attiecībā uz līgumā noteikto maksājuma un atmaksas valūtu. Līdz ar to, kā ir norādīts ģenerāladvokāta secinājumā 46. un nākamajos punktos, tas, ka kredīts ir jāatmaksā noteiktā valūtā, principā attiecas nevis uz maksājuma papildnoteikumiem, bet gan uz pašu parādnieka pienākuma būtību un tātad ir aizdevuma līguma būtiska sastāvdaļa.
- 39 Ir taisnība, ka Tiesa 2014. gada 30. aprīļa spriedumā *Kásler un Káslerné Rábai* (C-26/13, EU:C:2014:282) atzina, ka formulējumā “līguma galvenais priekšmets” tāds noteikums, kurš ir iekļauts ārvalsts valūtā izteiktā aizdevuma līgumā, kas ir noslēgts starp komersantu un patērētāju, par kuru nav notikusi atsevišķa apspriešanās, un saskaņā ar kuru aizdevuma atmaksas aprēķināšanai ir piemērojams šīs valūtas pārdošanas kurss, ir ietverts tikai tad, ja ir ticis konstatēts, – kas ir jāpārbauda iesniedzējtiesai, – ka minētajā noteikumā ir paredzēta šī līguma pamatsaistība, kas kā tāda to raksturo.
- 40 Tomēr, kā turklāt ir atgādinājusi iesniedzējtiesa, lai gan lietā, kas ir pamatā 2014. gada 30. aprīļa spriedumam *Kásler un Káslerné Rábai* (C-26/13, EU:C:2014:282), aizdevumi, kaut arī izteikti ārvalsts valūtā, bija jāatmaksā valsts valūtā atbilstoši bankas piemērotajam ārvalsts valūtas pārdošanas kursam, pamatlietā aizdevumi ir jāatmaksā tajā pašā ārvalsts valūtā, kurā tie ir tikuši piešķirti. Taču, kā ir norādīts ģenerāladvokāta secinājumā 51. punktā, kredītlīgumi, kas tiek indeksēti attiecībā pret ārvalstu valūtām, nevar tikt pielīdzināti tādiem ārvalsts valūtā izteiktiem kredītlīgumiem kā tie, uz kuriem attiecas pamatlaieta.
- 41 Ņemot vērā visus minētos apsvērumus, uz trešo jautājumu ir jāatbild, ka Direktīvas 93/13 4. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka jēdziens “līguma galvenais priekšmets” šīs tiesību normas izpratnē ietver tādu līguma noteikumu kā tas, uz kuru attiecas pamatlaieta, kurš ir iekļauts tādā ārvalsts valūtā noslēgtā kredītlīgumā starp komersantu un patērētāju, par ko nav notikusi atsevišķa apspriešanās, un saskaņā ar kuru aizdevums ir jāatmaksā tajā pašā ārvalsts valūtā, kādā tas ir pielīgts, ja šajā noteikumā ir paredzēta šī līguma pamatsaistība, kas raksturo šo līgumu. Līdz ar to šis līguma noteikums nevar tikt uzskatīts par negodīgu, ar nosacījumu, ka tas ir sastādīts vienkāršā, skaidri saprotamā valodā.

Par otro jautājumu

- 42 Ar otro jautājumu iesniedzējtiesa vaicā, vai Direktīvas 93/13 4. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka prasība, lai līguma noteikums būtu sastādīts vienkāršā, skaidri saprotamā valodā, nozīmē, ka kredītlīguma noteikumā, atbilstoši kuram kredīts ir jāatmaksā tajā pašā ārvalsts valūtā, kādā tas ir pielīgts, ir jābūt norādītiem vienīgi iemesliem, kāpēc tas ir ticis iekļauts līgumā, un tā īstenošanas kārtībai, vai arī tajā tāpat ir jāmin visas sekas, kas tam var būt attiecībā uz patērētāja maksāto cenu, tādas kā valūtas risks, un vai no minētās direktīvas viedokļa bankas pienākums kredīta piešķiršanas brīdī informēt aizņēmēju attiecas vienīgi uz kredīta nosacījumiem, proti, procentiem, komisijas naudām un no aizņēmēja prasītajām garantijām, bet uz iespējamu ārvalsts valūtas vērtības pieaugumu vai samazinājumu šis pienākums nav attiecināms.

- 43 Ievadā ir jāatgādina, ka Tiesa jau ir atzinusi, ka prasība par sastādīšanu vienkāršā, skaidri saprotamā valodā ir piemērojama pat tad, ja līguma noteikums ir ietverts jēdzienos “līguma galvenais priekšmets” vai “cenās un atlīdzības atbilstīgums pakalpojumiem vai precēm, kas par to saņemtas” Direktīvas 93/13 4. panta 2. punkta izpratnē (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2014. gada 30. aprīlis, *Kásler un Káslerné Rábai*, C-26/13, EU:C:2014:282, 68. punkts). Šajā tiesību normā paredzēto noteikumu negodīgums netiek vērtēts vienīgi tad, ja valsts kompetentā tiesa pēc katra atsevišķa gadījuma pārbaudes uzskata, ka komersants tos ir formulējis vienkāršā, skaidri saprotamā valodā (spriedums, 2010. gada 3. jūnijs, *Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid*, C-484/08, EU:C:2010:309, 32. punkts).
- 44 Runājot par līguma noteikumu pārskatāmības prasību, kas izriet no Direktīvas 93/13 4. panta 2. punkta, Tiesa ir uzsvērusi, ka šī prasība, kas ir atgādināta arī šīs direktīvas 5. pantā, nevar tikt attiecināta vienīgi uz saprotamību no formālā un gramatiskā viedokļa vien, bet, gluži pretēji, ņemot vērā, ka ar minēto direktīvu ieviestā aizsardzības sistēma balstās uz ideju, ka patērētājs salīdzinājumā ar komersantu atrodas nelabvēlīgākā situācijā, tostarp attiecībā uz informētības līmeni, šī prasība par sastādīšanu vienkāršā, skaidri saprotamā valodā un tādējādi arī šajā pašā direktīvā izvirzītā pārskatāmības prasība ir jāsaprot plaši (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2014. gada 30. aprīlis, *Kásler un Káslerné Rábai*, C-26/13, EU:C:2014:282, 71. un 72. punkts, kā arī 2015. gada 9. jūlijs, *Bucura*, C-348/14, nav publicēts, EU:C:2015:447, 52. punkts).
- 45 Līdz ar to prasība, ka līguma noteikumam ir jābūt sastādītam vienkāršā, skaidri saprotamā valodā, ir jāsaprot tā, ka ar to ir saistīts arī pienākums līgumā pārskatāmi izklāstīt, kā konkrēti darbojas mehānisms, uz kuru ir atsaucē attiecīgajā noteikumā, kā arī attiecīgā gadījumā, kāda ir saistība starp šo mehānismu un mehānismu, kas ir paredzēts citos līguma noteikumos, lai radītu patērētājam iespēju, pamatojoties uz konkrētiem un saprotamiem kritērijiem, paredzēt ekonomiskās sekas, kuras viņam izriet no šī noteikuma (spriedumi, 2014. gada 30. aprīlis, *Kásler un Káslerné Rábai*, C-26/13, EU:C:2014:282, 75. punkts, kā arī 2015. gada 23. aprīlis, *Van Hove*, C-96/14, EU:C:2015:262, 50. punkts).
- 46 Šis jautājums iesniedzējtiesai ir jāizskata, ņemot vērā visus atbilstīgos faktiskos apstākļus, tostarp reklāmu un informāciju, ko aizdevējs ir sniedzis, apspriežot aizdevuma līgumu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2015. gada 26. februāris, *Matei*, C-143/13, EU:C:2015:127, 75. punkts).
- 47 Konkrētāk, valsts tiesai, ņemot vērā visus apstākļus, kas veido līguma noslēgšanas kontekstu, ir jāpārbauda, vai attiecīgajā lietā patērētājam ir tikuši darīti zināmi visi elementi, kas var ietekmēt viņa saistību apjomu un kas viņam ļauj novērtēt it īpaši viņa aizņēmuma kopējās izmaksas. Noteicošā nozīme šajā vērtējumā ir, pirmkārt, jautājumam, vai līguma noteikumi ir sastādīti vienkāršā, skaidri saprotamā valodā, lai tie vidusmēra patērētājam, proti, patērētājam, kas ir samērā informēts, uzmanīgs un apdomīgs, ļautu šādas izmaksas novērtēt, un, otrkārt, apstāklim, kas ir saistīts ar to, ka patērētāja kredītīgumā nav minēta informācija, kura, ņemot vērā preču vai pakalpojumu, kas ir šī līguma priekšmets, raksturu, tiek uzskatīta par būtisku (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2015. gada 9. jūlijs, *Bucura*, C-348/14, nav publicēts, EU:C:2015:447, 66. punkts).
- 48 Visā visumā Tiesas pastāvīgajā judikatūrā ir atzīts, ka pirms līguma noslēgšanas informācija par līguma nosacījumiem un līguma noslēgšanas sekām patērētājam ir būtiski svarīga. Tieši uz šīs informācijas pamata pēdējais minētais izlemj, vai vēlas saistoši uzņemties komersanta iepriekš sastādītos nosacījumus (spriedumi, 2013. gada 21. marts, *RWE Vertrieb*, C-92/11, EU:C:2013:180, 44. punkts, kā arī 2016. gada 21. decembris, *Gutiérrez Naranjo u.c.*, C-154/15, C-307/15 un C-308/15, EU:C:2016:980, 50. punkts).
- 49 Šajā gadījumā, runājot par tādiem aizdevumiem valūtā kā tie, uz kuriem attiecas pamatlīnija, ir jānosver, kā Eiropas Sistēmisko risku kolēģija savā 2011. gada 21. septembra lēmumā par kredītesānu ārvalstu valūtā ESRK/2011/1 (OV 2011, C 342, 1. lpp.) ir atgādinājusi, ka finanšu iestādēm ir jāsniedz aizņēmējiem pietiekama informācija, lai tie varētu pieņemt labi informētus un piesardzīgus lēmumus,

un tajā ir jāiekļauj informācija vismaz par to, kā maksājumus ietekmēs aizņēmēja dzīvesvietas dalībvalsts valūtas vērtības būtisks samazinājums un ārvalsts procentu likmes palielināšanās (A ieteikums – aizņēmēju risku izpratne, 1. punkts).

- 50 Tādējādi, kā ir norādīts ģenerālvokāta secinājumu 66. un 67. punktā, pirmkārt, aizņēmējs ir skaidri jāinformē par to, ka, parakstot aizdevuma līgumu, kas ir izteikts ārvalsts valūtā, viņš sevi pakļauj valūtas riskam, ko viņam no ekonomiskā viedokļa, iespējams, būs grūti uzņemties gadījumā, ja samazināsies tās valūtas vērtība, kurā viņš saņem ienākumus. Otrkārt, komersantam, šajā gadījumā bankai, ir jāizklāsta iespējamās valūtas maiņas likmju izmaiņas un aizdevuma līgumu ārvalsts valūtā slēgšanai raksturīgie riski, it īpaši, ja patērētājs aizņēmējs ienākumus nesaņem šajā valūtā. Lidz ar to valsts tiesai ir jāpārbauda, vai komersants attiecīgajiem patērētājiem ir darījis zināmu visu atbilstīgo informāciju, kas viņiem ļautu novērtēt tāda noteikuma kā tas, uz kuru attiecas pamatlieta, ekonomiskās sekas attiecībā uz viņu finanšu saistībām.
- 51 Ņemot vērā iepriekš minēto, uz otro jautājumu ir jāatbild, ka Direktīvas 93/13 4. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka prasība, lai līguma noteikums būtu sastādīts vienkāršā, skaidri saprotamā valodā, ir saistīta ar nosacījumu, ka kredītlīgumu gadījumā finanšu iestādēm ir jāsniedz aizņēmējiem pietiekama informācija, lai tie varētu pieņemt labi informētus un piesardzīgus lēmumus. Šajā ziņā šī prasība nozīmē, ka noteikums, saskaņā ar kuru aizdevums ir jāatmaksā tajā pašā ārvalsts valūtā, kādā tas ir ticis pielīgts, patērētājam ir jāsaprot ne vien no formālā un gramatiskā viedokļa, bet arī attiecībā uz tā konkrēto nozīmi tādējādi, ka vidusmēra patērētājam, kas ir samērā informēts, uzmanīgs un apdomīgs, ir jāspēj ne vien apzināties tās ārvalsts valūtas vērtības pieauguma vai samazinājuma iespējamību, kurā līgums ir noslēgts, bet arī novērtēt šāda noteikuma iespējami nozīmīgās ekonomiskās sekas attiecībā uz viņa finansiālajām saistībām. Šajā ziņā nepieciešamās pārbaudes ir jāveic valsts tiesai.

Par pirmo jautājumu

- 52 Ar pirmo jautājumu, uz kuru ir jāatbild kā pēdējo, iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai ievērojama nelīdzsvarotība, ko līguma noteikums rada pušu tiesībās un pienākumos, kuri izriet no līguma, Direktīvas 93/13 3. panta 1. punkta izpratnē, ir jāizvērtē vienīgi līguma noslēgšanas brīdī.
- 53 Šajā ziņā Tiesa jau ir atzinusi, ka, lai novērtētu, vai līguma noteikums nav uzskatāms par negodīgu, valsts tiesai, kā ir norādīts Direktīvas 93/13 4. pantā, ir jāņem vērā preču vai pakalpojumu, kas ir līguma priekšmets, raksturs un jāatsaucas uz visiem apstākļiem “līguma slēgšanas brīdī”, kas ar to bijuši saistīti (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2015. gada 9. jūlijs, *Bucura*, C-348/14, nav publicēts, EU:C:2015:447, 48. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 54 No minētā izriet, kā ir norādīts ģenerālvokāta secinājumu 78., 80. un 82. punktā, ka negodīguma vērtējums ir veicams, atsaucoties uz attiecīgā līguma noslēgšanas brīdi, ņemot vērā visus apstākļus, kas komersantam varēja būt minētajā brīdī zināmi un varēja ietekmēt vēlāko šī līguma izpildi, jo līguma noteikums var radīt nelīdzsvarotību pušu tiesībās un pienākumos, kura atklājas tikai līguma izpildes laikā.
- 55 Šajā gadījumā no lēmuma par prejudiciālu jautājumu uzdošanu izriet, ka līguma noteikumā, uz kuru attiecas pamatlieta un kurš ir iekļauts ārvalsts valūtā izteiktos aizdevuma līgumos, ir paredzēts, ka ikmēneša maksājumi aizdevuma atmaksai ir jāveic tajā pašā valūtā. Tādējādi ar šādu līguma noteikumu valsts valūtas vērtības samazinājuma attiecībā pret šo valūtu gadījumā valūtas risks tiek uzlikts patērētājam.

- 56 Šajā ziņā iesniedzējtiesai, ņemot vērā visus pamatlietas apstākļus un it īpaši komersanta, šajā gadījuma bankas, kompetenci un zināšanas attiecībā uz iespējamajām maiņas kursa izmaiņām un aizdevuma līguma noslēgšanas ārvalsts valūtā raksturīgajiem riskiem, ir jānovērtē, pirmkārt, iespējamā labticības prasības neizpilde un, otrkārt, iespējamās ievērojamas nelīdzsvarotības pastāvēšana Direktīvas 93/13 3. panta 1. punkta izpratnē.
- 57 Lai noskaidrotu, vai tāds līguma noteikums kā tas, uz kuru attiecas pamatliesa, pretēji labticības prasībai nerada ievērojamu nelīdzsvarotību pušu tiesībās un pienākumos, kas izriet no līguma, un vai tas nenotiek par sliktu patērētājam, valsts tiesai ir jāpārbauda, vai komersants, izturoties pret patērētāju godīgi un taisnīgi, būtu varējis pamatoti sagaidīt, ka patērētājs pēc atsevišķas apspriešanās piekristu šādam līguma noteikumam (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2013. gada 14. marts, *Aziz*, C-415/11, EU:C:2013:164, 68. un 69. punkts).
- 58 Ņemot vērā iepriekš minēto, uz pirmo jautājumu ir jāatbild, ka Direktīvas 93/13 3. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka negodīguma vērtējums ir veicams, atsaucoties uz attiecīgā līguma noslēgšanas brīdi, ņemot vērā visus apstākļus, kas komersantam varēja būt zināmi minētajā brīdī un kas varēja ietekmēt vēlāko minētā līguma izpildi. Šajā ziņā iesniedzējtiesai, ņemot vērā visus pamatlietas apstākļus un it īpaši komersanta, šajā gadījuma bankas, kompetenci un zināšanas attiecībā uz iespējamajām maiņas kursa izmaiņām un aizdevuma līguma noslēgšanai ārvalsts valūtā raksturīgajiem riskiem, ir pienākums novērtēt iespējamās nelīdzsvarotības pastāvēšanu minētās tiesību normas izpratnē.

Par tiesāšanās izdevumiem

- 59 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (otrā palāta) nospiež:

- 1) Padomes 1993. gada 5. aprīļa Direktīvas 93/13/EEK par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos 4. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka jēdziens “līguma galvenais priekšmets” šīs tiesību normas izpratnē ietver tādu līguma noteikumu kā tas, uz kuru attiecas pamatliesa, kurš ir iekļauts tādā ārvalsts valūtā noslēgtā kredītlīgumā starp komersantu un patērētāju, par ko nav notikusi atsevišķa apspriešanās, un saskaņā ar kuru aizdevums ir jāatmaksā tajā pašā ārvalsts valūtā, kādā tas ir pielīgts, ja šajā noteikumā ir paredzēta šī līguma pamatsaistība, kas raksturo šo līgumu. Līdz ar to šis līguma noteikums nevar tikt uzskatīts par negodīgu, ar nosacījumu, ka tas ir sastādīts vienkāršā, skaidri saprotamā valodā;
- 2) Direktīvas 93/13 4. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka prasība, lai līguma noteikums būtu sastādīts vienkāršā, skaidri saprotamā valodā, ir saistīta ar nosacījumu, ka kredītlīgumu gadījumā finanšu iestādēm ir jāsniedz aizņēmējiem pietiekama informācija, lai tie varētu pieņemt labi informētus un piesardzīgus lēmumus. Šajā ziņā šī prasība nozīmē, ka noteikums, saskaņā ar kuru aizdevums ir jāatmaksā tajā pašā ārvalsts valūtā, kādā tas ir ticis pielīgts, patērētājam ir jāsaprot ne vien no formālā un gramatiskā viedokļa, bet arī attiecībā uz tā konkrēto nozīmi tādējādi, ka vidusmēra patērētājam, kas ir samērā informēts, uzmanīgs un apdomīgs, ir jāspēj ne vien apzināties tās ārvalsts valūtas vērtības pieauguma vai samazinājuma iespējamību, kurā līgums ir noslēgts, bet arī novērtēt šāda noteikuma iespējami nozīmīgās ekonomiskās sekas attiecībā uz viņa finansiālajām saistībām. Šajā ziņā nepieciešamās pārbaudes ir jāveic valsts tiesai;

- 3) Direktīvas 93/13 3. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka negodīguma vērtējums ir veicams, atsaucoties uz attiecīgā līguma noslēgšanas brīdi, ņemot vērā visus apstākļus, kas komersantam varēja būt zināmi minētajā brīdī un kas varēja ietekmēt vēlāko minētā līguma izpildi. Šajā ziņā iesniedzējtiesai, ņemot vērā visus pamatlietas apstākļus un it īpaši komersanta, šajā gadījuma bankas, kompetenci un zināšanas attiecībā uz iespējamajām maiņas kursa izmaiņām un aizdevuma līguma noslēgšanai ārvalsts valūtā raksturīgajiem riskiem, ir pienākums novērtēt iespējamās nelīdzsvarotības pastāvēšanu minētās tiesību normas izpratnē.

[Paraksti]